بەش: زمانی کوردی.

کۆلێژ: پەروەردەی شەقلاوە

زانکۆ: سەلاحەددین.

بابەت : ئەدەبی کۆن

ناوی مامۆستا: کامران ابابکر خضر

ساڵی خوێندن: ٢٠٢١- ٢٠٢٢

پەرتووكی كۆرس
Course Book

١. ناوی كۆرس	**ئەدەبی كۆن**
٢. ناوی مامۆستای بەر پرس	كامران ابابكر خضر
٣. بەش/ كۆلێژ	زمانی كوردی/ كولێژی پەروەردە - **شەقلاوە**
٤. پەیوەندی	ئیمێل: . kamaran.khudhur@su.edu.krd
٥. یەكەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	(2) كاتژمێر - تیۆری لە هەفتەیەكدا
٦. ژمارەی كاركردن	**ڕۆژانی شەممە – دووشەممە چوارشەممە/ وانە ووتنەوەم هەیە.** **ڕۆژانی یەك شەممە – كاتژمێرەكانی كتێبخانە.** **ڕۆژانی سێ شەممە– كاراكردن و كاركردن و كۆبوونەوە لەو لیژنانەی تێدا ئەندامم.**
٧. كۆدی كۆرس	**....................**
٨. پرۆفایەلی مامۆستا	• لەدایك بووی : پایزی(١٩٨٨) لە قەزای شەقلاوە .. • لە ساڵی (٢٠٠٧) ناوی لە (زانكۆی سەلاحەددین - كۆلیژی پەروەردەی بنیات بەشی زمانی كوردی) دا هاتۆتەوە. • قۆناغەكانی كۆلیژی بەم پلانە بڕیووە: • قۆناغی یەكەم بە پلەی **یەكەم** • قۆناغی دووەم بە پلەی **دووەم** • قۆناغی سێیەم بە پلەی **یەكەم** • قۆناغی چوارەم بە پلەی **یەكەم** • دەرچووی ساڵی (٢٠٠٩-٢٠١٠) یە ، بە نمرەی (**٨١**). • پلەی (**یەكەم**)ی لە سەر ئاستی بەشی زمانی كوردی و پلەی (**سێیەم**) لەسەر ئاستی كۆلیژی پەروەردەی بنەڕەتی بەدەستهێناوە . • لە (**دە یەكەمەكانی** دەرچووی زانكۆیە لەسەر ئاستی هەرێمی كوردستان لە (زمانی كوردی) بۆ ساڵی (٢٠١٠) . • ناوی لە (تابلۆی شانازی) یەكەمەكانی زمانی كوردی تۆماركراوە.

	• لە ساڵی (٢٠١٠) وەك مامۆستا لە قوتابخانەی (ئاقوبانی خواروو- پەروەردەی شەقڵاوە) لە وەزارەتی پەروەردە دامەزراوە. • دواتر لە ساڵی (٢٠١١) ڕاژەی گواستراوەتەوە بۆ بەشی زمانی کوردی- کۆلیژ پەروەردەی بنەڕەتی- زانکۆی سەلاحەددین- وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوی زانستی و وەك (یاریدەدەری توێژەر معید) دەستبەکاربووە. • دواتر لە ساڵی (٢٠١٤) دەستی بە خوێندنی ماستەر کردووە ، لە زانکۆی ڕاپەڕین فاکەڵتی پەروەردەی قەڵادزێ بەشی زمانی کوردی . • لە ٢٠١٦/٦/٤ گفتوگۆی نامەکەی بەناونیشانی (شێوازی شیعری هاوچەرخی کوردی کرمانجی ناوەڕاست لە ساڵانی ١٩٨٠-١٩٩١ دا) کراوە و بە پلەی (زۆرباش) وەرگیراوە و بڕوانامەی (ماستەر)ی لە ئەدەبی هاوچەرخی پێبەخشراوە. • لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکان چەند وتارێکی لە بواری (کۆمەڵایەتی ، ڕۆشنبیری ، پەروەردەیی ، ئەدەبی) بڵاوکردۆتەوە . • لەماوەی کارکردنیدا بەشداربووە لە چەندین خوول: لەوانە (توانستی کۆمپیوتەر، زمانی ئینگلیزی ، ڕێگاکانی سەرکەوتن لە ژیان ، پێگەیاندنی سەرکردە، زمانی فارسی ، ڕێگاکانی وانە ووتنەو.. ...) • ئەندامە لە چەندین کۆمەڵە و دەستەی ڕیکخراوەیی حکومی / ناحکومی. • دووساڵ لە مامۆستا بووە لە بەشی زمانی کوردی - کۆلیژی پەروەردەی بنەڕەتی / زانکۆی سەلاحەددین- هەولێر • لە ١١/ ١٠/ ٢٠١٨ ، نازناوی زانستی (مامۆستای یاریدەدەر)ی پێبەخشراوە. • ئێستاش مامۆستایە لە بەشی زمانی کوردی هاوکات قوتابی دکتۆرایە لە کۆلیژی پەروەردە/ زانکۆی سەلاحەددین- هەولێر.
٩. وشە سەرەکییەکان:	چەمك و زاراوەی ئەدەبی کۆن ، سەرەتایەك بۆ ئەدەبی کۆنی جیهان (سۆمەری ، میسری کۆن ، یۆنانی ، ڕۆمانی). ئەدەبی کۆنی کوردی (شیعر و پەخشان). ئەدەبیاتی زاری لوڕی : بابەتاهیری هەمەدانی ، پورفەخرەددین. ئەدەبیاتی زاری گۆرانی : مەلای پەرێشان ، خانای قوبادی ، مەولەوی ، مەستورەی ئەردەلانی-کوردستانی . ئەدەبیاتی زاری کرمانجی سەروو : شیعر/ جزیری ، خانی.

پەخشان ⁄ عەلی تەرەماخی ، مەلا مەحموودی بایەزیدی. ئەدەبیاتی زاریکرمانجی خواوو: شیعر⁄ نالی ، سالم ، کوردی. پەخشان ⁄ مەولانا خالیدی نەقشبەندی ، شیخ حوسەینی قازی.	

١٠. ناوەڕۆکی گشتی کۆرس:

میللەتان هەموویان خاوەن مێژوو و سنوور و کلتوور و زمانی تایبەت بەخۆیانن ، هەر لەم گۆشە نیگایەشەوە ئەدەبەکەیان ڕەنگدانەوە و گوزارشتکردنە لە خۆیان مێژووەکەیان.

کوردیش وەك هەر میللەتێکی تری ئەم جیهانە بوونی هەیە، ئەگەرچی تاوەکو ئێستاش خاوەن کانێکی سەربەخۆ نییە ئەویش بەهۆی چەندین هۆکا(دەرەکی ، ناوەکی) ، بەڵام ئەمە نەك بۆتە هۆی لاوازی ئەدەبی کۆنی کوردی ، بەڵکو هونەر و ئەدەبی کوردی کۆنی دەوڵەمەندتر و بەرفراوانتر کردووە و خاوەنی چەندین شاعیر و ئەدەبنووسی لێهاتووە کە ئەمەش بۆ زرنگی و زیندوویەتی نەتەوەی کورد دەگەڕێتەوە .

بەشێوەیەکی گشی باس لە ئەدەبی کۆنی جیهانی دەکرێ و دەروازەیەك بۆ قوتابییان دەکرێتەوە کە زیاتر ئاشنای ئەدەبی کۆن بن. لە هەمان کاتدا باس لە ئەدەبی کۆنی کوردی دەکرێت و گرنگی هەبوونی ئەم ئەدەبە بە شێوەزارە جوداکانەوە بۆ قوتابییان ڕووندەکرێتەوە.

١١. ئامانجەکانی کۆرس:

بەگشتی ئامانج وتنەوەی ئەم بابەتە ئاشناکردنی قوتابییانە بە ئەدەبی کۆنی کوردی ، چونکە ئەدەبی کۆنی کوردی سەرچاوەی هەموو داهێنانە ئەدەبییەکانی دوێنی و ئەمڕ و داهاتووشمانە. هەروەها قوتابییان ئامادە دەکات کە لە بابەت یا لە پۆلەکانی تر بتوانن سوودی لێ ببینن بە تایبەت لە بابەتەکانی (ڕێبازە ئەدەبییەکان ، ئەدەبی نوێ ، ئەدەبی هاوچەرخ ، ژانرە ئەدەبییەکان ، ....) .

لەگەڵ ئەوانەشدا ئامانج و مەبەستی تایبەتی و سەرەکی لە خوێندنی ئەو بابەتانە ، ئەوەیە کە : قوتابییان لەگەڵ ناسینی شاعیران و ئەدیبان و زانیباری وەرگرتن لەسەر ئەدەبی کۆنی کوردی ، ئەوە ئاشنا دەکرێن بە ڕووخسار و ناوەڕۆکی ئەم ئەدەبە.

١٢. ئەرکەکانی قوتابی:

ئەرکەکانی قوتابی بۆ ئەم بابەتە بریتین لە :

- ئامادەبوونی ڕۆژانە لە کاتی وانەوتنەوە.
- پابەندبوون بە فەلسەفەی وانەوتنەوەی مامۆستا.
- قوتابی ڕۆژانە خۆی ئامادە دەکات بو لێپرسینەوە لە بابەتی خوێندراو .
- قوتابیان هەماهەنگ دەبن لە فێربوون دا (تعلم تعاوني)، ئەو بابەتانە دەخوێندرێن قوتابیان بە پراکتیك لە پۆلدا ئەنجامی دەدەن.

- ئامادەکردنی سیمینار و ڕاپۆرتی پەیوەندار بە بابەتەکە .
- قوتابی دەبێت پابەند بێت بە ئامادەبوون لە شوێن وکاتی دیاریکراو بۆ تاقیکردنەوە.

١٣. ڕێگەی وانەوتنەوە:

- بە مەبەستی وتنەوەی کورس بوکەکە چەندین ڕێگا و شێواز بە کاردەهێنم بو فێرکردنی قوتابی وەك :
  - ڕێگای وانەوتنەوە (طريقة المحاظرة).
  - ڕێگای گفتوگۆ (طريقة المناقشة).
  - ڕێگای پرسینەوە (طريقة الاستجواب).
- بۆ وتنەوەی بابەتەکە چەندین ئامرازی فێرکردن بە کار دەهێنرێن وەك :
  - بەکارهینانی داتاشۆ بو نیشاندانی ئەو پاورپۆینتانەی تایبەتن بە بابەتی کورس بوکەکە.
  - بەکارهینانی واید بورد - تەختە بۆ نوسینی خاڵە گرنگەکان.
  - بەکارهێنانی چەندین باس و توێژینەوە لە ئاستە جۆراوجۆرەکان و شلۆڤەکردنییان لە لایەنی بابەتیی و هونەری .

١٤. سیستەمی هەڵسەنگاندن:

هەڵسەنگاندنی قوتابیان بە مەبەستی زانینی ئاستی فیربونیانە ، ئەمەش لە ریگای تاقیکردنەوەی ڕۆژانە و مانگانە و تاقیکردنەوەی کوتایی وەرز.

بەگشتی نمرەکان لەسەر (١٠٠) ئەویش بەم شێوەیە دابەش دەکرێت:

- دوو تاقیکردنەوە لە کۆتایی سێ مانگ جارێك : تاقیکردنەوەی یەکەم = (20) نمرە لە کۆی گشتی .
  تاقیکردنەوەی دووەم = (20) نمرە لە کۆی گشتی .
  (٢٠ + ٢٠) = (نمرەی (٤٠٪)
- تاقیکردنەوەی کوتایی وەرزی خوێندن = (٦٠٪) نمرە.

١٥. دەرئەنجامەکانی فێربوون:

لە کۆتایی قوتابی دەگاتە ئەو ئەنجام و مەبەستەی کە شارەزاییەکی باشی پەیدا دەکا لە ئەدەبی کۆنی نەتەوەکەی.
دواتر ئەو قوتابیانەی کە حەز لەم بوارە (ئەدەب) دەکەن ، بەسوود وەرگرتن لەو زانست و زانیارییەی کە پۆڵ لەکاتی وانە وتنەوە و لە سەرچاوەکان وەریدەگرێت ، دەرگای بۆ والا دەکا کە لێکۆلینەوەی ئەکادیمی و وتار لەسەر بابەتە باسکراوەکان بنووسێت و بلاوی بکاتەوە و پاداشتی ماددی مەعنەوی لە بەرانبەر وەربگرێت .

١٦. لیستی سەرچاوەکان:

١. ئەنجومەنی ئەدیبان ، ئەمین فەیزی بەگ ، ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد ، بەغداد-١٩٨٣.
٢. مێژووی ئەدەبیاتی جیهان ، بوکنو ب. تراویك ، و. حەمەکەریم عارف ، بەرگی یەکەم ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی خانی ، دهۆك-٢٠٠٨.
٣. مێژووی ئەدەبیاتی جیهان ، بوکنو ب. تراویك ، و. حەمەکەریم عارف ، بەرگی دووەم ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی خانی ،

دهۆک-٢٠٠٨.

٤. علائەدین سەجادی ، مێژووی ئەدەبی کوردی ، چاپی دووەم ، بەغداد-١٩٧١.

٥. مێژووی ئەدەبی کوردی ، عیزەدین مستەفا ڕەسوڵ ، ، بەرگی یەکەم ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی ... ، سلێمانی -٢٠١٢.

٦. ئەدەبی کۆنی کوردی ، ئیبراهیم ئەحمەد شوان ، ، چاپی دووەم ، چاپخانەی زانکۆی سەلاحەدین ، هەولێر-٢٠١٢.

٧. مێژووی ئەدەبی کوردی ، مارف خەزنەدر ، ، بەرگەکانی(یەکەم- دووەم - سێیەم - چوارەم)، چاپی یەکەم ، چاپخانەی و. پەروەردە ، هەولێر -٢٠٠٣.

٨. دەستە و دامانی نالی ، مەسعود محەمەد ، چاپی دووەم ، چاپخانەی ئاراسن ، هەولێر-٢٠٠٧.

٩. خوێندنەوەیەکی تازەی هەڵبەستی کوردی ، عەبدولڕەزاق بیمار ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی ئاراس، هەولێر-٢٠٠٦.

١٠. نالی و خوێندنەوەیەکی سەردەم ، سالح سوزەنی ، چاپی یەکەم ، چاپخانەی .... ، هەولێر-٢٠٠٦.

١١. مێژووی وێژەی کوردی ، سەدیق بۆرەکەیی(سەفی زادە) ، چاپی دووەم ، چاپخانەی ئاراس ، هەولێر-٢٠٠٨.

١٢. محمد نوری عارف ، وشەوزاراوەکانی باباتاهیرو بەراورد کردنیان لەگەڵ شێوەکانی زمانی کوردی ، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری ، هەولێر.

١٣. هەیاس محمودکاکەیی ، بەدوا داچون و لێکۆلینەوەك دەربارەی باباتاهیری هەمەدانی و چوارینەکانی ، چاپخانەی هەولێر ، چاپی یەکەم ، ٢٠١٠ .

١٤. احمد تاقانە ، ژیان و بەرهەمی باباتاهیری هەمەدانی ، چاپی یەکەم ، هەولێر، ٢٠٠٧.

١٥. نالی، دیوانی نالی، کۆکردنەوەی مەلاعبدالکریم، فاتح عبدالکریم،چاپی یەکەم، چاپخانەی کۆری زانیاری کورد ، بەغداد، ١٩٧٦.

١٦.**بابەتەکانی کۆرس:**

کۆرسی یەکەم

هەفتەکان	بابەتەکان	ئامانجی بابەتەکان	مامۆستای وانەبێژ
یەکەم	یەکترناسن . دەروازەیەك بۆ ئەدەبیاتی کۆنی جیهانی	قوتابیان ئاشنادەکرێن بە فەلسەفەی وانە وتنەوەی مامۆستا و فەلسەی وانەکە . ئامانج و مەبەستی خوێندنی بابەتی ئەدەبی کۆن ڕووندەکرێتەوە.	
دووەم	چەمك و زاراوەی ئەدەبی کۆن. ئەدەبی سۆمەرییەکان	لە ڕووی چەمك و زاراوەی ئەدەبی کۆن بۆ قوتابیان شیدەکرێتە. قوتابی ئاشنا دەکریٚ بە ئەدەبی سۆمەرییەکان ، کە ئەدەبێکی نەنووسراوە و ئەفسانەیە.	

سێیەم	ئەدەبی یۆنانی و ڕۆمانی	قوتابی بە ئەدەبی (یۆنانی و ڕۆمانی) نووسراو ئاشنا دەبێ ، کە کۆنترین ئەدەبی نووسراوە.	
چوارەم	ئەدەبی هیندی و چینی	هەولێکە بۆ زیاتر ئاشنابوونی قوتابییان یە ئەدەبیاتی ئەو دوو شارستانیەتە کۆنەی مرۆڤایەتی	
پێنجەم	دەروازەیەك لەبارەی ئەدەبی کۆنی کوردی	قوتابی ئاشنا دەبێ بە سەرەتاکانی ئەدەبی کۆنی کوردی .	
شەشەم حەوتەم	ئەدەبی کۆنی کوردی بە زاراوەی لوڕ	قوتابی ئاشنا دەبێ بە بەشێك لە ئەدەبی نەتەوەکەی بە زاری لوڕ/ لەوێشەوە شوێنو هەڵکەوتەی جوگرافی و مێژووی ناوچەکەی بۆ ڕوون دەبێتەوە.	
هەشتەم نۆیەم	شاعیرانی زاری لوڕ (بابەتاهیری هەمەدانی- پورفەخرەدین)	کۆنترین شاعیری کوردی کە تائێستا بەرهەمی ساغ بیێتەوە ،(بابەتاهیری هەمەدانی)یە ، قوتابی ئاشنای دووبەتیەکانی شاعیر دەبن لە ڕووی فۆڕم و ناوەڕۆکەوە. هەروەها ئاشنای شاعیرێکی تر دەبن کە (پورفەخرەدین) ، کە تا ڕادەیەکی دیار فەرامۆشکراوە لە باسکردن لە ژیان و بەهەمەکانی	
دەیەم	ئەدەبی کۆنی کوردی بە زاراوەی گۆران (شیعر – پەخشان)	لە ڕووی نەژاد و ئایین-(ئەهلی حەق)و پێکهاتەی زمانی و هەڵکەوتەی جوگرافیی و مێژووی- (میرنشینی ئەردەڵان) ئەم زارە بۆ قوتابییان دەخرێتەڕوو.	
یازدەم دوازدەم	شاعیر و نووسەرانی زاری گۆران (مەلای پەریشان -خانای قوبادی - مەولەوی)	قوتابی ئاشنا دەبێ بە شاعیر و پەخشان نوسانی سەر بەم زارە کوردییە ، لەوانە تیایدا ژیان و بەهەمەکانیان باسدەکرێت و شیدەکرێتەوە .	
سێزدەم	تاقیکردنەوەی نووسینەکی یەکەم ٢٠	هەڵسەنگاندنی قوتابییە لە ڕادەی وەرگرتن و سوود بینین لە بابەتی خوێندراو.	

١٨ . بابەتی پراکتیك : نییە

١٩. **تاقیکردنەوەکان :** نموویەك لە فۆرمی تاقیکردنەوە:

سەرۆکایەتی زانکۆی سەلاحەددین/هەولێر
کۆلێژی پەروەردە٠ شەقلاوە
بەشی زمانی کوردی

بابەت : ئەدەبی کۆن
ڕێککەوت: /   / ٢٠١٩ ، ڕۆژ : دووشەممە
ماوەی تاقیکردنەوە : (کاتژمێر)

بەوردی وەڵامی ئەم پرسیارانە بدەوە:

پ١/ بۆچی کورد ئەدەبێکی یەکگرتووی نییە؟

پ٢/ مەبەست لە ئەدەبی کۆن چییە؟

پ٣/ سەرەتای ئەدەبی کۆنی کوردی شیعر بووە ، یان پەخشان ؟ بۆچی؟

٢٠. تێبینی :

ڕەنگە بەهۆی پێویستی بوونی بابەتەکە گۆڕانکاری لە کۆرسبووکە بکرێت ، لەم حاڵەتەشدا بەرلەوە لایەنی پەیوەندیدار و قوتابییان لە گۆڕانکارییەکە و هۆکارەکەی ئاگادارەدەکرێنەوە.

٢١. پێداچوونەوەی مامۆستای هاوەڵ: